

LISA 1. HETKEOLUKORRA ÜLEVAADE

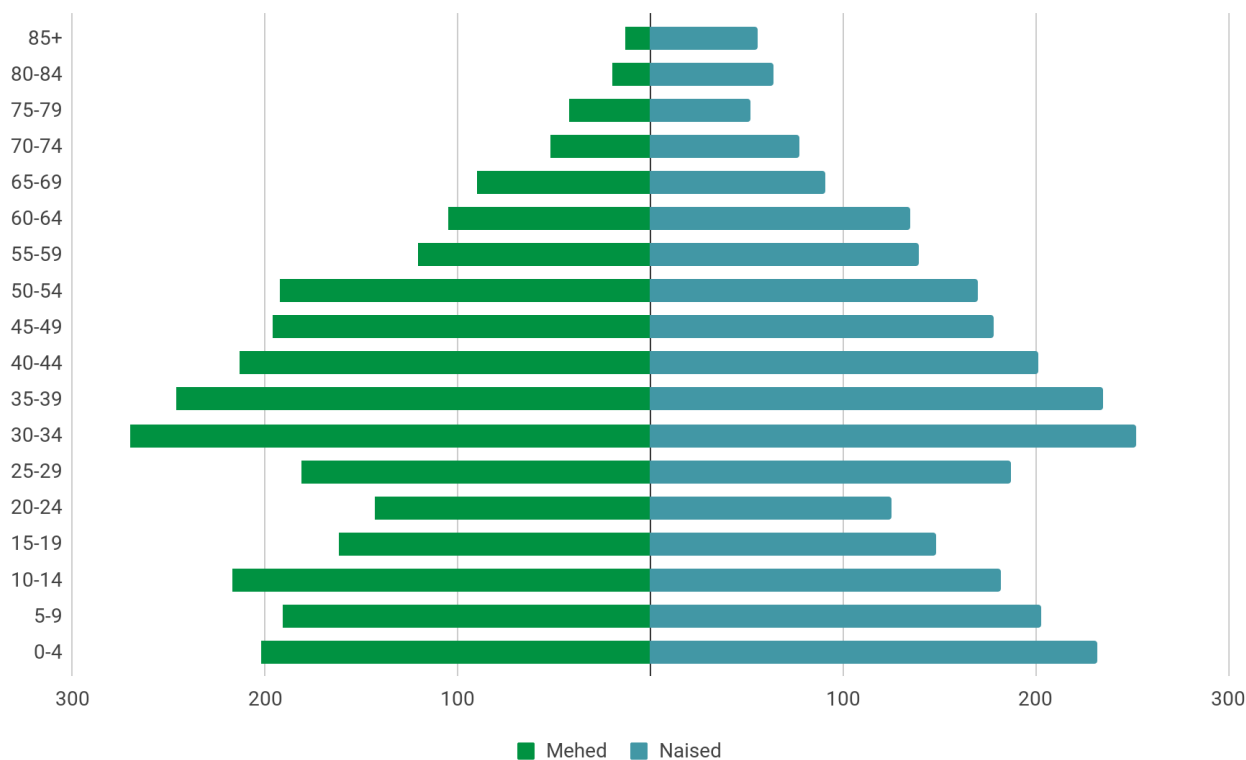
Hetkeolukorra ülevaate koostamiseks kasutati valla poolt jagatud andmestikke, valla elanike antud sisendit ja valdkondade kaupa kaastatud valdkonnas tegutsevaid spetsialiste. Juhtrühma kuulusid vallavolikogu esimees Kaire Vahejõgi, vallavanem Aare Anderson, abivallavanem Tarvo Laas ning vallasekretär Marko Jaeger. Fookusgruppide koosseisud on kajastatud allpool. Küsitlus toimus vahemikus 28. jaanuar kuni 6. märts 2022.

Kaasatud huvigrupid		Muud materjalid, millest arengukava lähtub
Vastajad Valla elanikud (n=101)	Kanalid Avalik küsitlus Juhtrühm Fookusgrupid	Riigikontrolli aruanne "Kohalike omavalitsuste roll ettevõtluse edendamisel" Luunja valla arengukava 2019-2027 Luunja valla kultuuri, spordi ja noorsootöö arengukava 2015-2022 Luunja valla soojusmajanduse arengukava 2016-2026 Luunja valla ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arendamise kava 2018-2029 Statistikaameti juhtimislauad Minuomavalitsus.fin.ee andmed Valla poolt kogutavad andmed

Valdkondlikel kaasamise seminaridel osalejad	
Avalik ruum, kommunaalteenused ja taristu	Haridus, kultuur, sport ja noorsootöö
<ul style="list-style-type: none">• Volikogu esimees Kaire Vahejõe• Vallavanem Aare Anderson• Vallavalitsuse majandusosakonna juhataja-majandusnõunik Aivo Paabo• Vallavalitsuse majandusosakonna maanõunik Teivi Leis• Vallavalitsuse majandusosakonna ehitusnõunik Heiki Tooming• Vallavalitsuse majandusosakonna planeeringute nõunik Evelin Karjus• Abivallavanem Tarvo Laas• Volikogu aseesimees Margo Lempu	<ul style="list-style-type: none">• Volikogu esimees Kaire Vahejõe• Vallavanem Aare Anderson• Abivallavanem Tarvo Laas• Valla haridusnõunik Kadri Sõrmus• Volikogu liige ja Luunja Kultuuri- ja Vabaajakeskuse direktor Kadi Kalmus• Luunja Keskkooli direktor Toomas Liivamägi• Luunja Lasteaed Midrimaa direktor Uuve Jakimainen• Lohkva Lasteaia direktor Tea Pendla
Sotsiaalne heaolu	Ettevõtlus, turism ja loodushoid
<ul style="list-style-type: none">• Volikogu esimees Kaire Vahejõe• Vallavanem Aare Anderson• Volikogu liige ja Luunja Kultuuri- ja Vabaajakeskuse direktor Kadi Kalmus• Vallavalitsuse sotsiaalosakonna juhataja-sotsiaalnõunik Kairit Pahk• Vallavalitsuse sotsiaalosakonna lastekaitsespetsialist Ruth Teino• Vallavalitsuse sotsiaalosakonna sotsiaaltööspsialist Ene Madissalu	<ul style="list-style-type: none">• Volikogu esimees Kaire Vahejõe• Vallavanem Aare Anderson• Volikogu liige ja Luunja Kultuuri- ja Vabaajakeskuse direktor Kadi Kalmus• Valla haridusnõunik Kadri Sõrmus• Vallavalitsuse majandusosakonna arendusnõunik Eddy Märtn• Luunja Kultuuri- ja Vabaajakeskuse turismitööspsialist ja Tartu 2024 projektijuht Maarja Ülper• Volikogu liige Sten Šois

Demograafia ja elanikkonna rahulolu

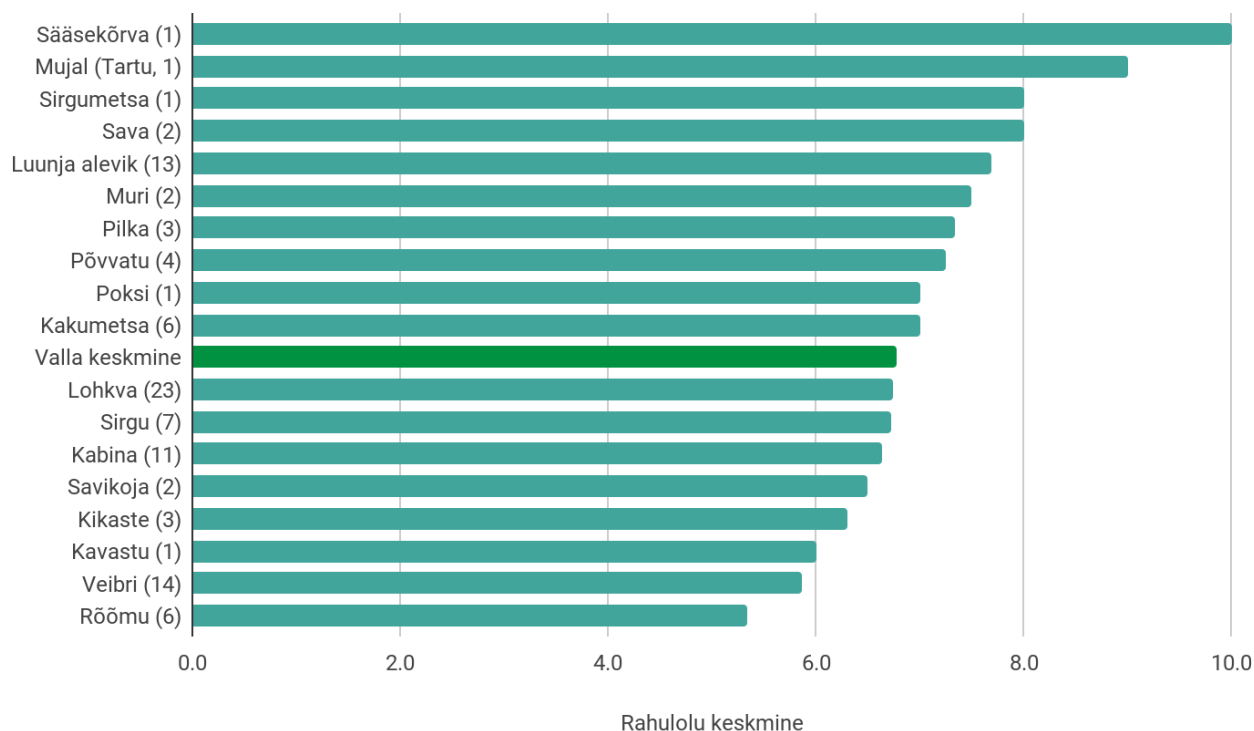
2021. aasta seisuga elas Luunja vallas 5182 elanikku, samas kui 2015. aastal oli elanikke vaid 3875. Enamik rahvastiku juurdekasvust on tulenenud iga-aastasest sisserändest (reeglina üle 200 inimese) aastas. See väljendub ka rahvastikupüramiidis, kus suurimad kohordid on vanusevahemikus 30-39. Samas on rahvastik kasvanud ka loomuliku iibe poolest: vallas on sündinud ületanud surmasid igal aastal keskmiselt peaaegu 40 võrra.

Luunja rahvastikupüramiid aastal 2022. Allikas: Statistikaamet.

Arengukava koostamisel uuriti ka elanike rahulolu vallaga. Enamik vastanutest on eluga Luunja vallas rahul, hinnates oma rahulolu skaalal 0-10 hindegaga 7 või kõrgemalt. Umbes 1/3 küsitlusele vastanutest olid vanusevahemikus 30-49, sellest nooremaid oli 11% ja vanemaid 22% ning pooled neist olid pärit kas Lohkvast (23), Veibrist (14) või Luunja alevikust (13).

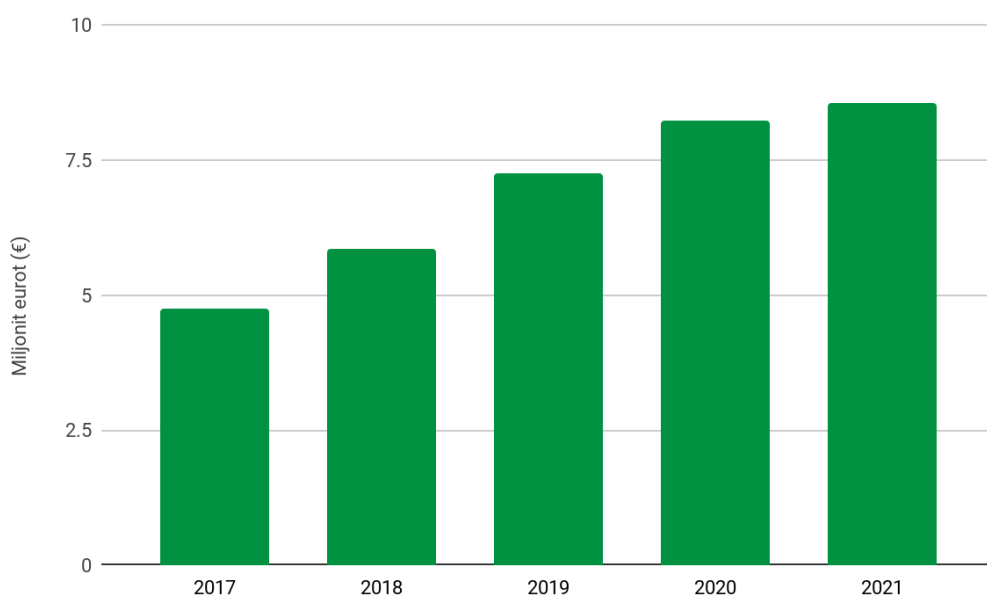
Kõrget rahulolu vallaga kinnitab ka Statistikaameti andmestik, mille järgi oli 2021. aastal oma valla elukeskkonnaga rahul või päris rahul 85% Luunja elanikest. Kui välja jätta asulad, kust vastajaid oli ainult üks-kaks, siis kõrgeim oli rahulolu valla eluga Luunja aleviku ning madalaim Rõõmu küla elanike seas. Enim kriitikat pälvisid valla juhtimine ning teede ja Luunja aleviku poe seisukord. Enim rahul oldi valla asupaiga ja miljööga.

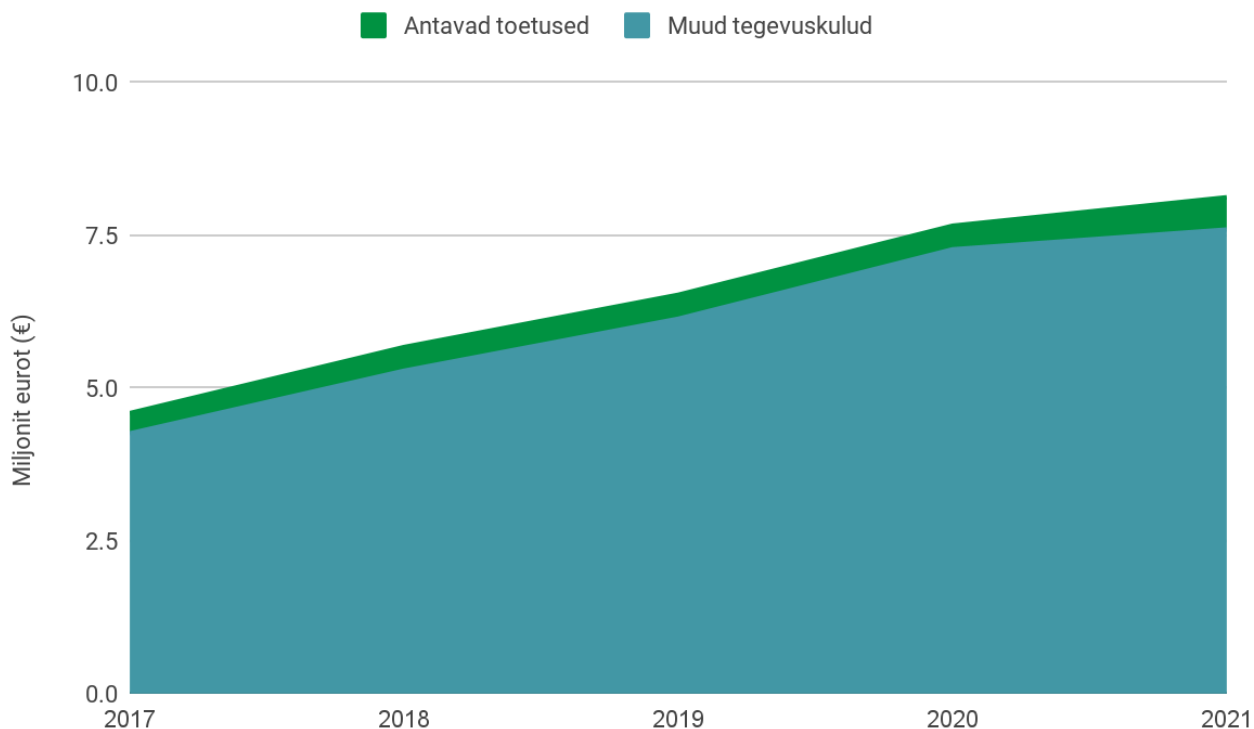
Keskmine rahulolu Luunjas vastavalt asulale (vastajate arv). Allikas: arengukava küsitlus.

Majanduslik seis

Luunja valla põhitegevuse tulud viimastel aastatel pidevalt kasvanud. Põhitegevuse tuludest moodustas 2021. aastal 65% maksutulud, 30% saadavad toetused, 4,5% kaupade ja teenuste müük, 0,5% muu tegevustulud. Nii maksutulud kui ka saadavad toetused on aastate lõikes jäänud sarnasele tasemele.

Luunja valla põhitegevuse tulud perioodil 2017-2021

Luunja valla põhitegevuse kulud perioodil 2017-2021

Avalik ruum, kommunaalteenused ja taristu

Statistiline ülevaade

Luunja on Emajõe-äärne ja järjepanu kasvav vald Tartu külje all. Luunja valla üldpindala on 132 km² ja selle haldusterritooriumil paiknevad 20 küla (Kabina, Kakumetsa, Kavastu, Kikaste, Kõivu, Lohkva, Muri, Pajukurmu, Pilka, Poksi, Põvatu, Rõõmu, Sava, Savikoja, Sirgu, Sirgumetsa, Säasekõrva, Säasküla, Veibri, Viira) ja Luunja alevik, millest suuremateks keskusteks on Lohkva küla, Luunja alevik ja Kavastu küla.

Luunja valla territoorium on suhteliselt hästi teedevõrguga kaetud. Haldusterritooriumi läbivad ca 15,2 km ulatuses kaks tugimaanteed: Tartu-Räpina ja Aovere-Luunja. Valla kohalike teede kogupikkus on ligikaudu 144 km. Kergliiklusteed on rajatud Tartu linna ja Luunja aleviku vahele, Lohkva-Kabina-Vanamõisa tee alguslõigule, Rõõmu-Viira tee alguslõigule.

Kruusateed on valdavalt heas kuni väga heas. Kruusateedel ja tänavatel on teostatud remonditöid vastavalt iga-aastastele remondikavadele, samuti igasuvist tolmutõrjet.

Mis on valdkonnas hästi?

Küsitluses, juhrühmas ja kaasamisseminaril toodi välja, et Luunja valla avaliku ruumi kohta järgnevad punktid.

- Nagu ettevõtluse ja turisminduse juures mainitud, muudab Luunja ainulaadseks just selle avalik ruum. Ühest küljest peeti asendamatuks osaks Luunja identiteedist selle ühest küljest

linnalikku, aga teisest küljest maa- ja looduslähedast keskkonda metsade, soode ja rabadega, mida on suudetud säilitada.

- Teisest küljest nähti, et on seda keskkonda hästi ära kasutatud avalikke hooneid rajades ja renoveerides, kujundades Emajõe äärde sadama- ja rannaala koos roosiaiaga ning muutes kohaliku mõisapargi, vallamaja spordihoone ja koolimaja kohalikeks vaatamisväärsusteks.

Mis vajaks valdkonnas arendamist?

Valla avalikul ruumil ja taristul on kohtumistel osalenute ja küsitlusele vastanute hinnangul aga samuti palju arengukohti.

- Et valla elanikel oleks siin hea elada ja turistidel oleks valda meeldiv külastada, nähti ühe olulisima aspektina avaliku ruumi planeerimisel selle **ilusat välisilmet**, sealjuures võimalikult **ühtset valla visuaali** kasutust.
 - Ehkki looduslik välisilme on Luunjas kena, nähti, et selle keskuses puudust keskväljakust, asulates parkidest, puhkealadest mänguväljakutest, istumisaladest ja üldiselt kunstist ja kultuurist ning asulatest väljaspool tervise- ja metsaradadest. Kõike seda hinnati, et võiks ühendada ühtne ja selge infotahvlite ja -viitade süsteem ning teede ümber peaksid olema (ilusad) prügikastid.
 - Ka tajuti, et valla avalikud hooned vajaksid ühest küljest korrastamist ja ajakohastamist (nt lasteaed, külakeskused ja kultuurimaja), ent teisest üldisemat läbimõtlemit, kuidas selle hooneid ja elamuid muuta arhitektuuriliselt võimalikult atraktiivseks. Hinnati, et avalikud asutused ise peaksid olema võimalikult multifunktsionaalsed.
- Kõige problemaatilisemaks peeti olukorda **teedega**: praegusel kujul on puudust (kõrghaljastusega) kergliiklusteedest asulate vahel ja kõvakattega maanteedest (mis Räpina suunal vajavat isegi neljarealiseks muutmist).
 - Suurimaks mureks peeti olukorda olemasolevate teede ohutusega seoses tänavavalgustuse ja ülekäiguradade puuduse ja seisukorraga. Tehti ettepanek langetada Ida ringteel kiirusepiirang 50 kilomeetrile tunnis.
 - Teiseks peeti oluliseks tagada eri piirkondade ühendatus valla keskuse ja teineteisega, et praegune valla elanike ülevallaline läbikäimine säiliks.
 - Emajõe läheduse tõttu nähti, et ka jõeliiklus on miski, mille peaks lõpuni arendama, sealjuures luues ohutuse tagamiseks ka vetelpääste üksuse.
- Ainuüksi teid ei peetud inimeste liikumise hõlbustamiseks piisavaks, vaid sellega peaks kaasas käima ka **läbimõeldud ühistranspordisüsteem**, mida tuleks arendada kõige rohkem uusasumites.
 - Nähti, et kohalikele, kellel pole iseseisvat autoga liiklemise võimekust, peaks olema korraldatud vajaduspõhine transport või siis looma sõidujagamisrakenduse.
 - Lisaks nähti üleüldiselt olulisena rajada linnaliin Tartuga, et vähendada vajadust autoliikluse järele.
- Tõstmaks Luunja elanike elukvaliteeti ja meelitamaks valda uusi ettevõtteid, peeti oluliseks ka arendada vallas välja **põhitaristu**: keskküte, elektri- ja internetiühendus, kanalisatsioon ja veevärk, parandada prügiveo korraldust ning luua võimalikult loodussäästlik keskküttevõimalus Luunja katlamajast igasse piirkonda.
- Luunja taristu ja kommunaalteenuste üheks oluliseks arengueesmärgiks peeti, et need oleksid võimalikult **keskkonnasäästlikud**.

- Energiamaajanduses tajuti, et oleks vaja paremini ära kasutada Luunja loodusressursse (valgus, vesi jne), et toota energiat ja võimalusel saavutada isemajandavus.
- Jäätmemajanduses peeti vajalikuks luua võimalikult laialdased sorteerimisvõimalused ja biojätmete kompostimise võimalused.
- Arvestades kliimamuutuste ja julgeolekulukorraga peeti tähtsaks ka seda, et valla taristu oleks võimalikult kliimakindel ja pakuks valla elanikele ohu korral turvalisust.
 - Seepärast on näiteks vaja kaardistada võimalikud pommivarjendite kohad, need rajada ning teavitada valla elanikke nende asukohtadest.

Haridus, kultuur, sport ja noorsootöö

Statistiline ülevaade

Luunja vallas tegutsevad kaks lasteaeda (Midrimaa ja Lohkva lasteaiad) ning üks üldhariduskool (Luunja Keskkool).

Õpilaste arv on vallas tõusnud 301 õpilaselt 2015. aastal 475 õpilaseni 2020. aastal (kellest 66 õpivad gümnaasiumiastmes). 2022. aasta õppeaasta alguses prognoositakse, et Luunja Keskkoolis õpib 524 õpilast (antud number täpsustub kooliaasta alguses). Teiste omavalitsuste koolides õpib 1.-6 klassis 221 Luunja valla last, 7.-9. klassis 74 ja gümnaasiumiastmes 90 Luunja valla õpilast.

Luunja valla lasteaedades õpib 2022. aasta sügisel 262 last, vallas asuvas erahoius 18 last, teiste omavalitsuste lasteaedades ja lastehoidudes enam kui 130 last.

Kultuuri-, spordi ja noorsootööd ning tervisedendust korraldab Luunja vallas Luunja Kultuuri- ja Vabaajakeskus, mis on tegutsenud vallas juba üle 30 aasta. Keskuses korraldatakse igal aastal üle 150 erineva kultuuriürituse. Tähtsaimateks nendest on näiteks:

Sündmus	Külastajate arv
Ernst Hiisi klaveripäev	Alla saja inimese
Laste laulukonkurss "Luunja Lõoke"	Alla saja inimese
Karl Eduard Söödi lasteluulepreemia laureaadi välja kuulutamine Luunja rattasprint	
Luunja mõisapäevad	Mitusada inimest
Luunja triatlon	
Dzintars Sprivulise mälestusturniir kiirmales	
Luunja rockifestival Luunja Luupaine	
Tartumaa taidlejate päev	~100 inimest
Vallarahva aastalõpupidu	
Volbriöö pidu Luunja Jõesadamas	~100 inimest
Luunja valla sünnipäev	
Tartu Noorte Folkloorifestival	Üle saja inimese
Luunja matkamäng	Alla saja inimese

Luunja Kultuuri- ja Vabaajakeskuse alla kuuluvad ka kolm noortekeskust: Lohkva noortekeskus, mis on tegutsenud alates 2019. aastast, samuti Luunja ning Kavastu noortekeskused, mis mõlemad avati 2021. aastal.

Mis on valdkonnas hästi?

Avalikus küsitluses ja arengukava kohtumistel osalenud töid esile järgmised tugevused Luunja valla hariduse, noorsootöö ja kultuuri valdkonnas.

- Üldiselt öeldi, et Luunja vald on hea koht, kus lapsi kasvatada tänu turvalisele keskkonnale, madalatele lasteaiatasudele ning headele sünni- aabitsa- ja ranitsatoetustele. Lisaks on Luunjas palju lastele ja noortele olemas head lasteaiad, kool, noortekeskus ja kultuuriasutused.
- Luunjas toimetab aktiivne kogukond tänuväärsete huviringide ja rohkete kultuuriüritustega.

Mis vajaks valdkonnas arendamist?

Sisendikorje käigus sõnastati mitu olulist valdkondlikku arenduskohta.

- Haridusvaldkonna ettepanekud võib jagada neljaks: eel-, üld-, huvi- ja täiendharidust puudutavaks.
 - **Lasteaedadega** seoses oli vaid üks ettepanek – tagada pere esimesele lapsele tasuta lasteaiakoht. Samas arvestades valla järjepidevalt kasvava rahvaarvuga võib suureneda ajapikku ka surve lasteaiakohtade arvule.
 - **Üldhariduses** peeti oluliseks arendada edasi kooli füüsilisi ruume, mõelda selgemini läbi liikumine ühest haridusastmest teise ning tõsta õppe kvaliteeti.
 - Kooli ennat (eriti selle algklassi maja) nähti, et peaks renoveerima ning vajadusel laiendama vastavalt kooliealiste arvu hüppelise kasvuga lähiaastatel.
 - Nähti, et laste üleminekut lasteaiast algkooli ja algkoolist järgmistesse õppeastmetesse peaks lähemalt läbi mõtlema vastavalt lapse easpetsiifilistele vajadustele.
 - Hinnati, et üldharidus peaks senisest enam arendama valla lastes ülekantavaid oskusi, teadmisi tervislike eluviiside kohta, säilenõtkust ning arvestama ka senisest enam käitumisraskustega ja haridusliku erivajadustega lastega.
 - Peeti oluliseks, et vald arendaks välja **täiskasvanutele täiendkoolituste** pakkumise kompetentsid, eriti seoses lapsevanemaharidusega.
 - Ehkki üleüldiselt peeti Luunjat lastekasvatamise seisukohalt turvaliseks, rõhutati ka, et puudujäägid teeoludes (nt ülekäiguradade ja tänavavalgustuse puudumine) on lastele ja noortele ohuks nende lasteaija- ja kooliteel.
- **Huvihariduses** peeti oluliseks ka mõelda lähemalt läbi, kuidas sisustada laste ja noorte vaba aega.
 - Esimese sammuna nähti kohtade loomist, kus lapsed ja noored saaksid aega veeta: mänguväljakud, pargid, 24/7 spordiala, raamatukogus õpi- ja puhkeruumid jne.
 - Teiseks peeti vajalikuks luua täiendavaid vaba aja veetmise võimalusi, pakkudes huvitegevusi, sportimisvõimalusi (sh -võistlusi) ja tugiteenuseid.
 - Kolmandaks tunti, et oleks vaja läbi mõelda noorsootöö ja huvihariduse korraldus ning pakkuda noortele enese esindamise võimalust läbi noortevolikogu. Tehti ettepanek rajada Lohkvasse eraldi noortekeskus.
 - Rõhutati, et kohalike harrastustegevuste ja -kohtade puudus puudutab eriti lapsevanemaid, kelle kanda jääb nii laste Tartusse sõidutamise rahaline kui ka ajaline

kulu ning kes muretsevad, et nende lapsed jäävad kohalikust kogukonnast niiviisi eraldatuks.

- Nähti vajadust tagada odavam huviharidus vähekindlustatud peredele ja tunnustada enda valla elanikest edukaid huvikoolide õpilasi.
- **Kultuurivaldkonnas** peeti olulisemaks seda, et erinevad kultuuri-, noorte- ja haridusasutused oleksid omavahel lõimitud, teeksid koostööd ning pakuksid üle valla Luunja elanikele võimalusi huvitegevusteks ja vaba aja veetmiseks.
 - Tajuti, et valla suurürituste korral ei ole kõikidele turistidele tagatud piisavalt ööbimis- ja söögikohti.
 - Mõnede kultuuriasutuste puhul väljendati ka muret ruumidega: valla raamatukogul endal näiteks ruume pole, samas kui Kavastus on jällegi kasutuseta ruumide üleküllus.
 - Hinnati, et küladel oleks vaja kogukonnaedendajat (külavanemat), kelle ülesandeks on koondada kogukonna arvamusi ja edendada kogukonna aktiivsust.

Sotsiaalne heaolu

Statistiline ülevaade

Sotsiaalhoolekande ja sotsiaalse kaitse küsimustega Luunja vallas tegeleb volikogu sotsiaalkomisjon, sotsiaalnõunik, sotsiaaltööspsialist ja lastekaitsespetsialist. Sotsiaalhoolekandeseaduses ettenähtud teenused on vallaelanikele kättesaadavad.

Vald ise pakub oma elanikele järgmisi teenuseid:

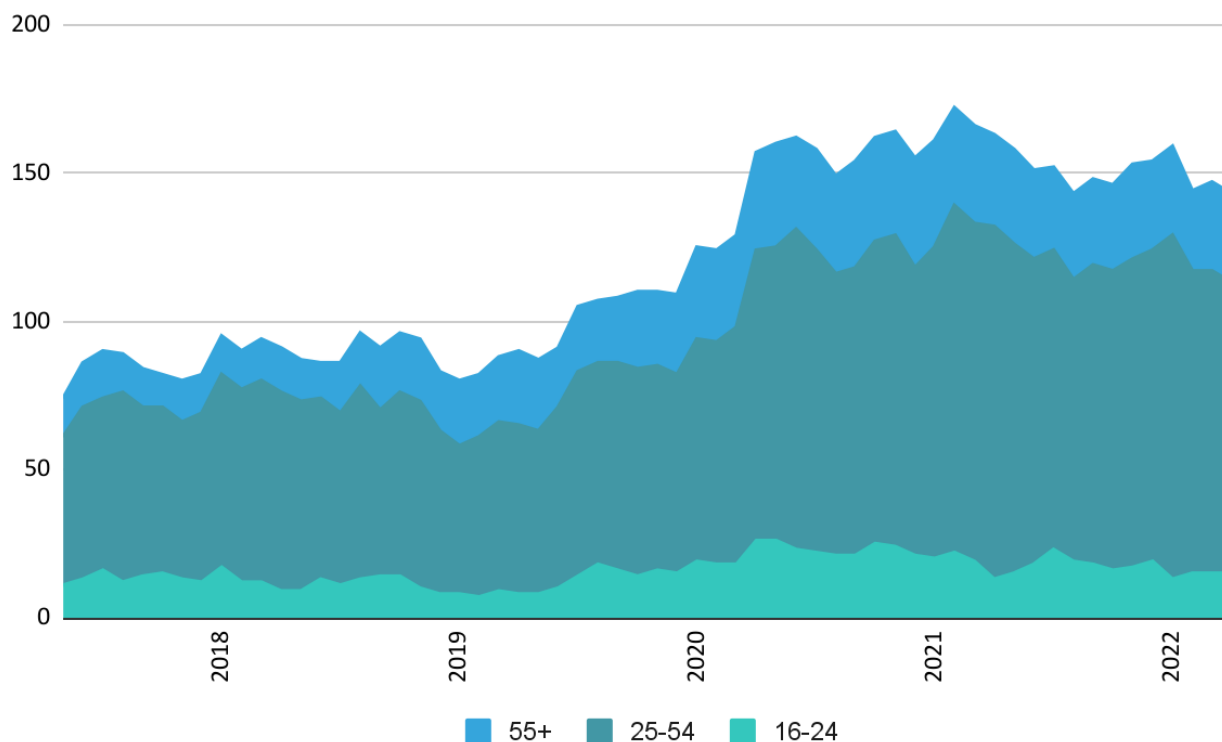
- sotsiaalnõustamine;
- nõustamine pereküsimustes (vanematevahelised vaidlused, suhtluskord, suhtluse vahendamine vanemate ja õppeasutuste vahel, teenustele suunamine, individuaalsed juhtumipõhised lahendused);
- koduteenused (sotsiaalhooldustöötaja poolt osutatavad koduteenused);
- hooldaja vormistamine;
- eluasemeteenus;
- vältimatu sotsiaalabi;
- sotsiaaltransporditeenus.

Vald ostab sisse järgmisi teenuseid:

- ööpäevaringne hooldamine hoolekandeaduses (kui puuduvad ülalpidamiskohustusega lähedased ja endal puudub vara hoolduskoha eest tasumiseks);
- igapäevaelu toetamise teenus (SA Tartu Vaimse Tervise Hooldekeskuses, MTÜ Iseseisev Elu);
- Tugiisiku teenus
- võlanõustamine;
- psühholoogiline nõustamine;
- viipekeele tõlketeenus;
- transporditeenus (Tartaline OÜ);
- lapsehoiuteenus puuetega lastele;
- turvakoduteenus;
- muud toetavad teenused.

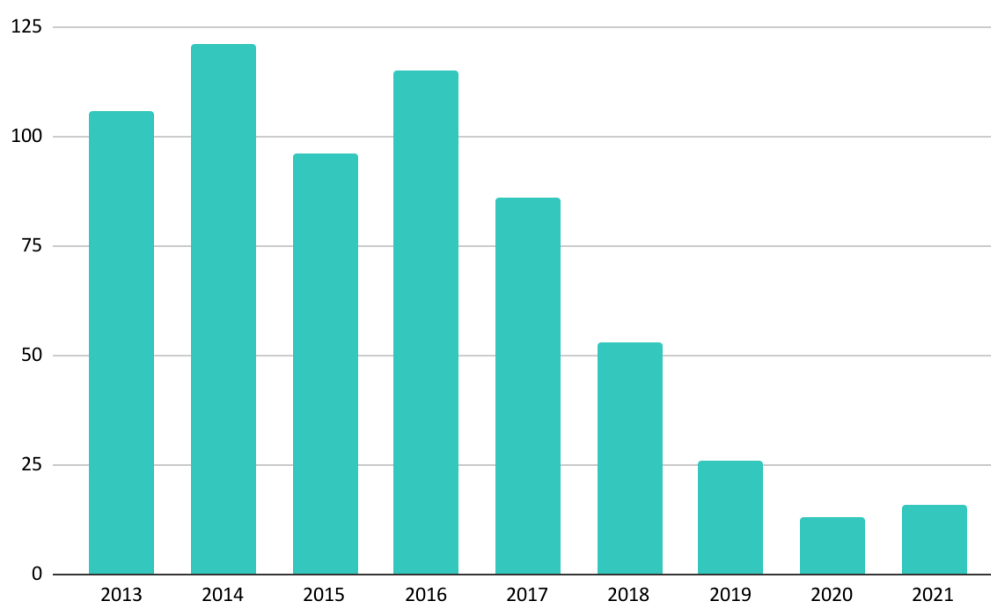
Alates 1. jaanuarist 2021 sulges Luunja valla elanikke siiani teenindanud perearst oma praksise ning sellega koos suleti ka valla velskripunktid.

Sotsiaalkaitse vallas on koroonakriis tabanud Luunja valda suhteliselt valusalt. Võrreldes 2019. aasta lõpuga on töötute arv kasvanud sajalt 150-le ning püsinud sellel tasemel juba kaks aastat, mõjutades peaaegjalikult elanikke vanuses 25-54.

Luunja valla registreeritud töötute arv vanuserühma järgi aprill 2017 kuni aprill 2022 (seisuga 10.06.2022). Allikas: Statistikaamet.

Samas on alates 2016. aastast järjepidevalt vähenenud perede arv, kes saavad toimetulekutoetust: kui 2016. aastal oli rahuldatud taotluste arv toimetulekupiiri tagamiseks 115, siis 2020. aastaks oli see langenud 2-le.

Rahuldatud taotluste arv toimetulekupiiri tagamiseks 2013-2021 (seisuga 11.05.2022). Allikas: Statistikaamet.

Mis on valdkonnas hästi?

Küsitluses, kohtumisel juhtrühmaga ja valdkondlikul kaasamisseminaril toodi esile järgmised punktid, mis on sotsiaalse heaolu valdkonnas hästi.

- Tervishoiu valdkonnas toimitakse **sümbioosis Tartu linnaga**.
 - Asutakse Tartu kõrval, kus on üks Eesti parimate tervishoiuteenustega kliinikuid.
 - Valla inimestel on olemas noor ja aktiivne perearst, kellega on koostöö väga hea. Ta töötab aga Tartus, mitte kohapeal.
 - Luunja koolis on olemas kooliõde ja õpilasnõustaja.
- **Sotsiaalhoolekande** valdkonnas on olemas selgelt eraldatud ressursid ja 3,0 kohaga ametnikku inimeste abistamiseks ja isikliku lähenemise tagamiseks.
 - Samuti on vallas kõrgel tasemel toetused, võrreldes teiste samaväärsete omavalitsustega: hooldajatoetus, aabitsatoetus, sünnitoetus jne.
 - Iga-aastased vanemlusprogrammid (Imelised aastad).
 - Sotsiaaltransport on vajaduspõhiselt tagatud kõigile soovijatele.
 - Praeguse seisuga leiab eeldatavasti vallast abi iga inimene, kes seda vajab.
 - Olemas vajalikud ressursid sotsiaaltöötajate enesetäiendamiseks, sealhulgas tööalane supervisioon.
- Vallas on loodud esialgne taristu soosimaks **tervislikke eluviise**.
 - On kaks spordisaali (Luunjas ja Lohkvas).
 - On üks kergliiklustee, kus saab harrastada tervisesporti.
 - On üks ametlik roherada ja metsateede võrgustik, kus saab jalutamas käia.
 - Emajõe lähedus ja väliujula olemasolu võimaldavad harrastada tervisesuplust.

Mis vajaks valdkonnas arendamist?

Kaasamisseminaril, juhtrühmas ja küsitluse tulemuste järgi tuleks sotsiaalhoolekande ja tervishoiu valdkonnas prioriteetidenäha elukaare mõlemale otsale suunatud tegevusi.

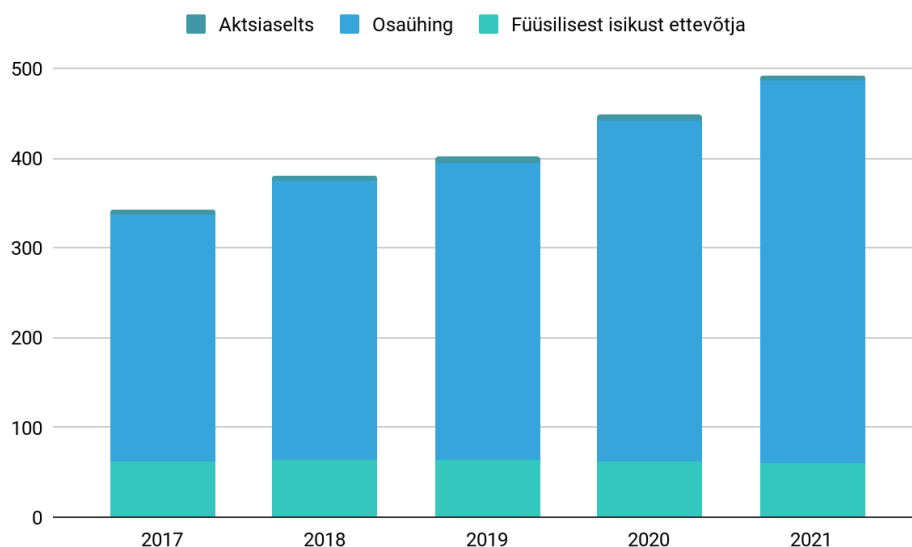
- **Tervishoiu valdkonnas** tuvastati, et paljusid teenuseid pole võimalik kohapealt saada või siis on nende tulevik ebakindel.
 - Pikemas perspektiivis võib senine perearst kaduda ilma asenduseta.
 - Puudub apteek.
 - Vallas puuduvad avalikult kättesaadavad elustamisaparaadid.
 - Vallas on puudust kvalifitseeritud psühholoogidest, sh koolipsühholoogidest, tugiisikutest, peretöötajatest, koduhooldustöötajatest. Vaja on üle vaadata, kas kvalifitseeritud spetsialistide hulk vastab elanikonna sihtgrupile (palju noori peresid - lastekaitse).
 - Samuti pole vallavalitsusel veel ülevaadet oma elanike terviseprofiilist.
- **Sotsiaalhoolekandes** nähti, et oluline on keskenduda mitmele tegevussuunale, et valla elanikke rohkem abistada.
 - **Noortevaldkonnas** on hetkel süsteemne sotsiaalpoliitika veel välja arendamata ning puuduvad tegevused alaealiste seadusrikkujate ja NEET-noortega.
 - **Sotsiaaltöötajate külaskäigud (koduhooldustöötaja, perede tugiisik)** võiksid olla eesmärgistatud ja põhjendatud.
 - Seoses valla rahvastiku suurenemisega on tekkinud vajadus täiendavaks inimressursiks sotsiaalvaldkonnas.

- Samuti pole Luunjas hetkel sotsiaalmaja ja sellega kaasnevaid teenuseid (tugiisik, pesumajateenus, pesemisteenus, erinevad sotsiaalprogrammid toimetulekuks).
- Eraldi prioriteedina tajuti aga olukorda **eakatega**, kelle hüvanguks pakuti välja järgmisi ideid:
 - hetkel on vallas puudus intervallteenusest ja päevaholduse süsteemist, mis aitaks eakaid nende igapäevaste toimetustega.
 - samuti tunni puudust eakate päevakeskusest ja mingist formaadist (näiteks "Eakate Akadeemia"), kus eakad saaksid kokku tulla koos vaba aega veetma;
 - lisati, et vallas on ka seni rakendamata spetsialist, keda võiks rohkem valla arengusse haarata (nt pakkudes osakoormusega õpetamisvõimalusi kohalikele pensionile läinud õpetajatele).

Ettevõtlus, turism ja loodushoid

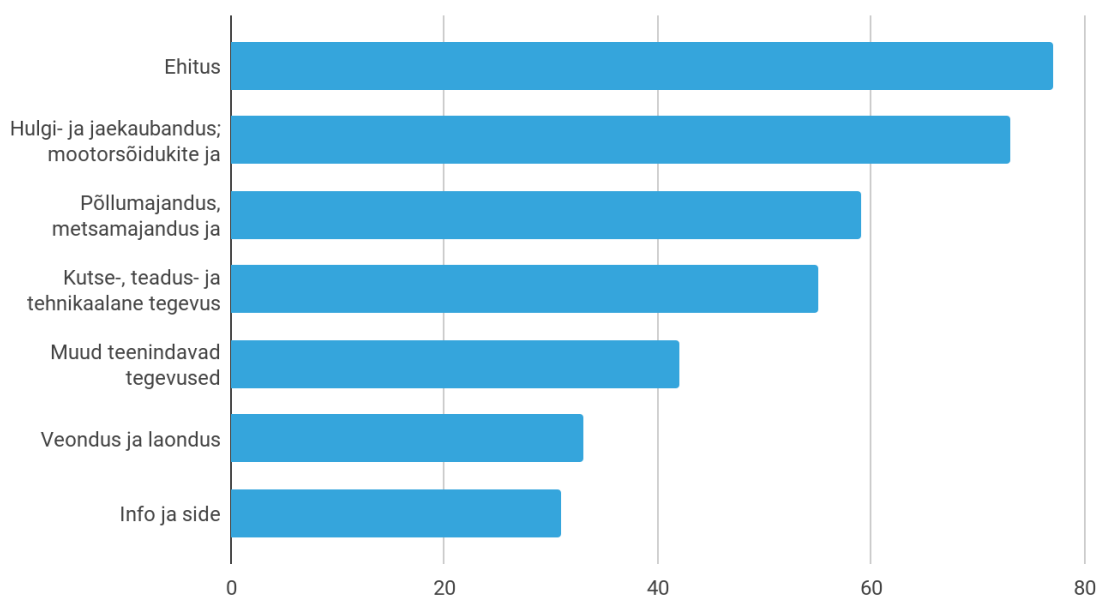
Statistiline ülevaade

Statistikaameti andmetel oli Luunja vallas 2021. aasta seisuga registreeritud 5 aktsiaseltsi, 425 osaühingut, 61 füüsilisest isikust ettevõtjat. Vahemikus 2017-2021 on kasvanud vallas ettevõtete arv 343-lt 491-ni, millest umbes 96%-l on vähem kui 10 töötajat.

Luunja valla ettevõtted õigusliku vormi järgi 2017-2021. Allikas: Statistikaamet.

Ettevõtete peamiste tegevusaladena domineerivad ehitus, hulgi- ja jaekaubandus ning põllu- ja metsamajandus.

Luunja valla ettevõtted tegevusala järgi 2021. Allikas: Statistikaamet

Suuremad ettevõtted Luunja vallas on:

- AS Gren Tartu
- AS Palmako
- OÜ Conectra
- AS Grüne Fee Eesti
- OÜ Lemmatu marjatalu
- OÜ Judent
- AS Tatoli
- AS Plantex (Juhani Puukool)
- Vandetõlk Katrin Kask
- Kapteni Kelder
- GREIF OÜ
- Ja teised

Turism

Luunja vallas on mitmekesine valik turismiobjekte, kus nii valla elanikel kui ka külastajatel on võimalus veeta vaba aega ja tutvuda Luunja valla ajaloo, eeskätt ajaloolise, osaliselt säilinud mõisakompleksiga (hooned, mõisapark, allee, roosiaed), mille poolest on Luunja vald tuntud. Suur osa Luunja turismiobjekte ja vaba aja veetmise võimalustest on seotud vallaga piirneva Emajõe näiteks Kavastu parv, Emajõe Suursoo ning sealne looduskeskus ja jõesadam koos puhkealaga.

Luunja vallas on ajalugu ja selle säilitamine tähtsal kohal. 2019. aastal loodi Luunja valla veebimuuseum, mis kajastab vallaga seonduvaid ajaloolisi sündmuseid. Ajalooliste vaatamisväärsustena on Luunja vallas mitmeid mälestusmärke (Lastelaulupeo mälestuskivi, Kavastu kohtukivi, Soomepoiste mälestuskivi, Münnichite ja Nolckenite mälestuskivi).

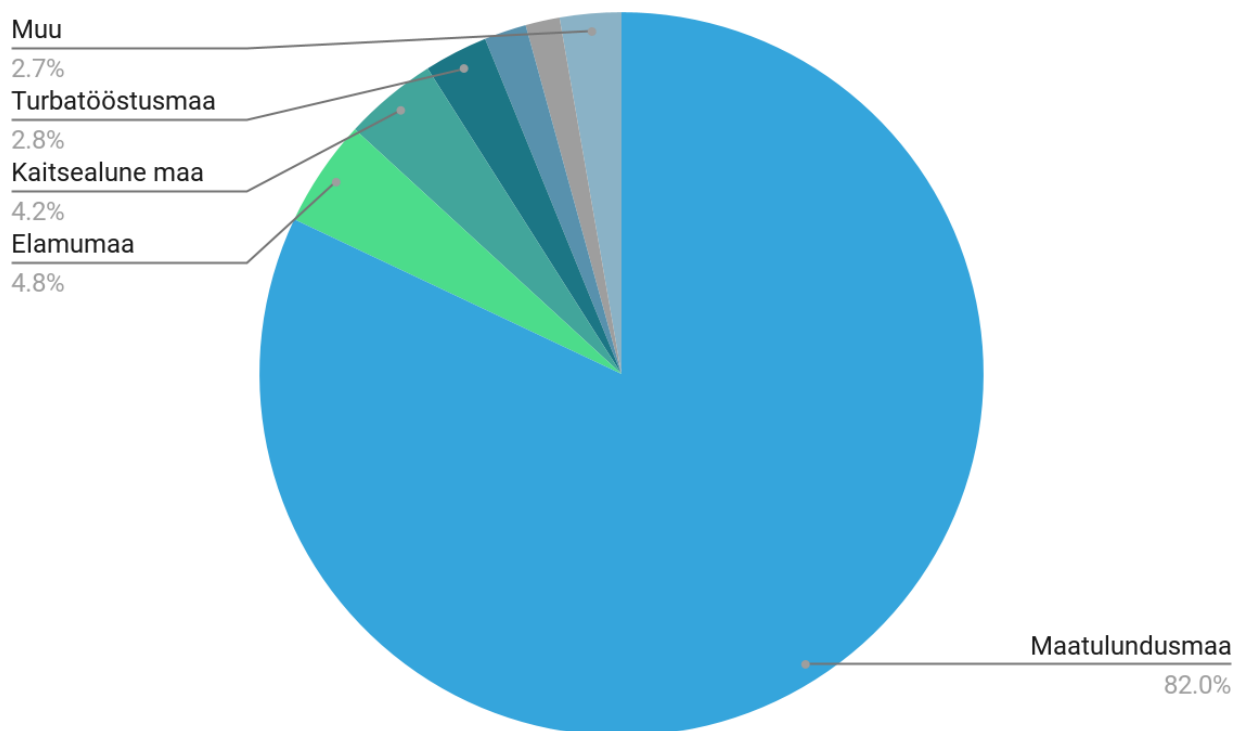
Luunja vald on ajalooliselt tuntud ka hobuste kasvatamise ratsaspordi poolest. Ka praegu tegutsevad Luunjas Luunja Ratsakool ja Ratsutamiskool Saksa Hobused.

Loodushoid

Luunja valla aladel asub Emajõe Suursoo kaitseala, mille pindala on umbes 200 km². Kaitseala moodustati 1981. aastal. Maastikukaitseala keskus, mis on ühtlasi ka Emajõe-Suursoo Looduskeskus asub Kavastu külas.

Lisaks on looduskaitseobjektides Kavastu park ja allee, Pähklisaare maastikukaitseala, Luunja park ja allee, kaitstavateks üksikobjektideks on Kavastu Kohtukivi ja Kavastu Suurkivi. Pähklisaare maastikukaitseala, Emajõe Suursoo looduskaitseala. Emajõe Suursoo ja Piirissaare linnuala on Natura 2000 alad.

Sihtotstarbe liigi järgi moodustavad kaitsealused maad 4,2% Luunja valla territooriumist. Ülekaalukalt 82% moodustab maatulundusmaa, mille alla kuulub maa, mida kasutatakse põllumajandussaaduste tootmiseks või metsakasvatuseks kasutatav maa (sh. maa, millel on põllu- või metsamajanduslik potentsiaal). Elamumaad on 2020. Aasta seisuga Luunjas 631 hektarit, mis moodustab kogu territooriumist 4,8%.

Luunja valla katastriüksuste osakaal sihtotstarbe liigi järgi 2020.a.

Mis on valdkonnas hästi?

Selleks, et ettevõtlus ja turism saaksid Luunja vallas areneda, on vaja nende arengut soosivat taristut ja keskkonda. Juhtrühma kohtumisel osalenute ja küsitlusele vastanute järgi on Luunjas juba praegugi omajagu tingimusi, mis sellele kaasa aitavad.

- Esiteks on see vald, mis küll paikneb lähedal Tartule, ent mis on suutnud säilitada oma **eriilmelist looduskeskkonda ja maalähedust**.
- Teiseks on suudetud suurepäraselt ära kasutada oma lähedust Emajõe ni, et selle juures on välja arendatud **sadama- ja rannaala** koos kauni roosiaiaga.
- Kolmandaks on tegemist järjepanu kasvava ja aktiivse kogukonnaga, mis oma ettevõtlikkuse ja paljude heade kultuuriüritustega muudab Luunja ligitõmbavaks sihtpunktiks.
- Viimaseks on võrreldes 2019. aasta mõttetalgutega juba mitu valla elanike soovi täide viidud: on loodud turuplats, otse tootjalt tarbijale süsteem toimib (ehkki esineb ka puudujääke) ning kohaliku COOP-iga peetakse juba läbirääkimise kohaliku poe uuendamiseks.

Mis vajaks valdkonnas arendamist?

Ehkki küsitluse ja arengukava kohtumisel osalenute järgi on ettevõtlustaristu olukord juba praegu vallas päris hea, peeti võimalikuks seda siiski edasi arendada neljas tahus.

- Luunjast väljaspool asuvate ettevõtete Luunjasse meelitamiseks peeti vajalikuks rajada laiem **internetivõrk** ning **hõlbustada ühistransporti** valla sees, aga veel eriti ühenduses Tartu linnaga.

- Kohapealsete ettevõtete toetamiseks sobivateks meetmeteks peeti **ettevõtlusinkubaatori rajamist** koos valda tankla taastamise ning selgema rahalise toega eraühendustele (eriti loomemajandusele).
- Konkreetsemate **ettevõtlusideedena** pakuti välja seikluspargi, lasketiiru ja rannahalli rajamist, Emajõe Suursoo puhkemaja arendamist JõeSpa tervise- ja rekreatsioonikeskuseks, väikelaevaliikluse edendamist Tartu ja Luunja vahel ning ehitus- ja mööblipoe rajamist valda.
- Kõige selle juures rõhutati aga vajadust seada ettevõtlusele siiski teatud raamid tagamaks, et nende tegevus oleks arukas ja **loodussäästlik**.

Turisminduse seisukohalt toodi välja kaks arengusuunda:

- Kõige olulisemaks peeti **ühise identiteedi** hoidmist ehk:
 - Mis on see, mis eristab meid Tartust ja naabervaldadest?
 - Kes me oleme, millised me tahame olla ja mis on meie nägemus heast elukeskkonnast?
 - Mis on meie lugu, mis innustaks Luunja valla elanikke ja siin mujalt siia tulnud töötavaid inimesi valla arengusse panustama?
 - Ühine arusaam vastustest nendele küsimustele muudavad Luunja kui kogukonna tugevamaks ning paneb teisigi tahtma meid külastada.
- Teise olulise tahuna peeti oluliseks panustada tegevustesse, mis muudaksid Luunja veelgi **eriilmelisemaks** ja kauniks, nagu rannaala ja jõekultuuri edasiarendamine, hoonete (näiteks poe ja kultuurimaja), bussipeatuste ja prügikastide välisilme parandamine ning koostöös eraomanikega ka nende valduste korrastamine. Mida atraktiivsem on Luunja välisilme, seda enam tõmbab see külastajaid väljastpoolt.

Valla juhtimine

Statistiline ülevaade

Statistikaameti andmete kohaselt oli 2020. aasta seisuga Luunja valla elanikud valla juhtimise ja sellesse kaasamisega üleüldiselt rahul. Umbes 80% vastanutest on kas väga või pigem rahul nii valla juhtimise, üldise arengusuunaga kui ka elanike kaasamisega valla arengu kavandamisse. Pisut vähem, umbes 70% vastanutest, on väga või pigem rahul elanike kaasamisega ruumilise arengu kavandamisse. Selle pildi varjukülg on, et viiendik kuni 30% elanikest valla juhtimise ja sellesse kaasamisega kas pigem või üldse rahul ei ole.

Mis on valdkonnas hästi?

Rahandusministeeriumi loodud Minuomvalituse andmete kohaselt on Luunja valla tugevusteks selle töötajaskond (nende tasustatus, koolitus ja haridus) ning valitsemise efektiivsus ja finantsiline jätkusuutlikkus (sh põhitegevuse tulem, netovõlakoormus, maksevõime ja investeeringute osakaal). Ka elanike enda küsitlusele vastanud töid valla juhtimise kohta hea sõnaga välja pädevat ja hoolivat linnavalitsemist, kaasavat juhtimist ning toimivat ja head kommunikatsiooni nii nt vallalehe kui ka ametnikega suhtlemise mõistes.

Mis vajaks valdkonnas arendamist?

Elanike küsitluse kohaselt on valla juhtimises vaid paar olulisemat arengukohta: võiks olla selgem **rahaline tugi** kodanikuühendustele, juurutada **kaasavat eelarvestamist** ning mis kõige olulisem, muuta **valla juhtimine** kaasavamaks ja avatumaks (sellele juhti tähelepanu korduvalt). Arengukava juhtrühma avakohtumisel tunnistati vajadust sidustada juhtimist rohkem **kogukonnaga**, parendada **info liikumist** ning arendada valla sees **juhtimissüsteeme** ja juhtimise tehnilisi võimalusi.

Täiendavad valla juhtimise arengusuunad, mida vald saab oma tegevustes arvestada, on välja toodud Rahandusministeeriumi poolt loodud Minuomavalitsuse töölaual¹.

¹ [Minuomavalituse töölaud, Luunja vald](#)